

ที่มั่นสำคัญของพุทธศาสนา โดย พระไพศาล วิสาโล

หลังจากเกิดมหันตภัยสึนามิได้เพียงสัปดาห์เดียว ได้มีข่าวเล็กๆ ขึ้นหนึ่งจากประเทศแคนาดา ซึ่งสะท้อนน้ำใจอันยิ่งใหญ่ที่ชาวพุทธไทยนำศึกษาเรียนรู้

ข่าวนั้นระบุว่า เจ้าอาวาสวัดพุทธเวียดนามชานกรุงแวนคูเวอร์ ประกาศ "ขายวัด" เพื่อหาเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยสึนามิ ท่านได้กล่าวว่า การขายวัดเป็นวิธีเดียวที่ท่านจะสามารถหาเงินมาช่วยเหลือผู้สูญเสียในเวลานั้นได้ เนื่องจาก "คนเหล่านี้ต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนและมากกว่าพวกเรา"

เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ท่านปรารถนาที่จะตอบแทนบุญคุณแก่ประเทศอินโดนีเซีย ไทย และมาเลเซีย ที่เคยให้ที่พักพิงแก่ชาวเวียดนามเมื่อครั้งหนีภัยคอมมิวนิสต์ออกมาทางทะเลเมื่อกว่า 20 ปีก่อน ท่านกล่าวว่า การตอบแทนครั้งนี้ นับว่าเล็กน้อยมากเมื่อเทียบกับความช่วยเหลือที่คนในประเทศเหล่านั้นเคยให้แก่ชาวเวียดนาม เหตุผลดังกล่าวทำให้พระภิกษุในวัดนั้นซึ่งหลายรูปเคยเป็นผู้อพยพทางเรือ เห็นด้วยกับการตัดสินใจดังกล่าวของเจ้าอาวาส และเตรียมตัวที่จะหาวัดเล็กๆ อาศัยอยู่ต่อไป

ข่าวดังกล่าวชวนให้นึกถึงเหตุการณ์ในญี่ปุ่นเมื่อหลายร้อยปีก่อน เดโชเงิน เป็นนักพรตที่ตั้งปณิธานแน่วแน่ว่าจะจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาญี่ปุ่นให้ได้ 7,000 ชุด เขาได้เดินเท้าจาริกไปทั่วญี่ปุ่นเพื่อระดมเงินบริจาคสำหรับงานนี้ เงินส่วนใหญ่ได้จากชาวนาซึ่งให้คนละเล็กละน้อย หลังจากเดินทางได้สิบปี เขาก็รวบรวมเงินได้มากพอที่จะจัดพิมพ์พระไตรปิฎก แต่แล้วในช่วงนั้นเองเกิดน้ำท่วมใหญ่ คนจำนวนนับพันต้องไร้ที่อยู่และหิวโหย เดโชเงินตัดสินใจนำเงินทั้งหมดที่เขาเก็บสะสมได้ ไปช่วยเหลือคนเหล่านั้น

แล้วเขาก็จาริกหาเงินบริจาคอีกครั้งหนึ่ง หลังจากผ่านไปเกือบสิบปี เขาก็ได้เงินมากพอสำหรับการพิมพ์พระไตรปิฎก แต่ปรากฏว่าเกิดโรคระบาดไปทั่วประเทศ เขาจึงนำเงินทั้งหมดไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยเช่นเคย

เขาออกเดินทางอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้ต้องใช้เวลาถึงยี่สิบปีกว่าความฝันของเขา

จะเป็นจริง หลังจากที่ได้มีการตีพิมพ์พระไตรปิฎกจนสำเร็จแล้ว ชาวญี่ปุ่นได้รำลึกต่อๆ กันมาว่า เตโชเง็นได้พิมพ์พระสูตรออกมาสามครั้งด้วยกัน ฉบับพิมพ์สองครั้งแรกนั้นมองไม่เห็น แต่มีคุณค่ามากกว่าฉบับพิมพ์ครั้งที่สามมากนัก

วัดและพระไตรปิฎกนั้นเป็นสิ่งที่มีความหมายอย่างมากต่อจิตใจของชาวพุทธ เพราะถือว่าเป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของพุทธศาสนา ดังนั้น จึงเป็นธรรมดาที่หลายคนจะมองว่าวัดและพระไตรปิฎกนั้นมีความสำคัญเหนือความทุกข์ยากของผู้คน การยอมสละวัดและพระไตรปิฎกเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยจึงเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ยากสำหรับผู้ที่มีศรัทธาแน่นแฟ้นในพระศาสนา เมื่อมองตามหลักเหตุผลก็น่าจะเป็นเช่นนั้น เพราะความทุกข์ยากของผู้คนนั้นเป็นเรื่องชั่วคราว ครั้นชั่วคราว แต่ศาสนานั้นให้ผลสืบต่อไปถึงอนาคตอันยาวไกล เพราะฉะนั้นวัดและพระไตรปิฎกจึงเป็นสิ่งที่ควรรักษาไว้ให้ยั่งยืนในฐานะที่เป็นตัวแทนของศาสนา

อย่างไรก็ตาม คำถามหนึ่งซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องตอบก็คือ พุทธศาสนานั้นมีเพื่ออะไร? พุทธศาสนานั้นไม่ได้มีขึ้นเพื่อตัวเอง แต่เพื่อความผาสุกของมนุษย์ ดังนั้น เมื่อมนุษย์ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อน จึงเป็นหน้าที่ที่พุทธศาสนาจะต้องเข้าไปบรรเทาความทุกข์ยากดังกล่าว แม้ว่าจะต้องเสียสละบางสิ่งบางอย่างก็ตาม จริงอยู่ในยามที่ประสบภัยพิบัติ ผู้คนไม่ได้มีความทุกข์กายเท่านั้น หากยังมีความทุกข์ใจ ที่ควรได้รับการเยียวยาบำบัดด้วย บทบาทของพุทธศาสนาจึงควรครอบคลุมทั้งการสงเคราะห์ด้วยวัตถุและด้วยธรรมะ

แต่ปัจจุบันดูเหมือนจะมีการจำกัดบทบาทของพุทธศาสนาโดยเฉพาะในฝ่ายพระสงฆ์ให้เหลือเพียงการสงเคราะห์ทางจิตใจอย่างเดียว (เห็นได้ชัดจากบทบาทพระสงฆ์ไทยหลังเกิดเหตุสึนามิ) โดยที่การสงเคราะห์ทางจิตใจนั้นก็เน้นที่การเทศนาสั่งสอนอย่างเดียว ทั้งๆ ที่ธรรมะหรือศาสนานั้นมีความหมายมากกว่านั้น

การขายวัดหรือเอาเงินจัดพิมพ์พระไตรปิฎกไปช่วยคนที่ประสบภัยนั้น ดูเผินๆ ก็เป็นเพียงการสงเคราะห์ด้วยวัตถุเท่านั้น แต่เมื่อมองให้ลึกแล้ว วัตถุเหล่านั้นไม่ว่าอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม มิได้ช่วยบำบัดทุกข์ทางกายเท่านั้น หากยังมีความหมายในทางจิตใจ เพราะนั่นคือรูปธรรมหรือสื่อแห่งธรรมะที่ผู้ประสบภัยต้องการเป็นอย่างยิ่ง ได้แก่ เมตตาและกรุณา ในยามประสบมหันตภัย ผู้คนย่อมรู้สึกท้อแท้ สิ้นหวัง โดดเดี่ยว และรู้สึกว้าวนไร้คุณค่า แต่เมื่อได้สัมผัสกับเมตตาและกรุณาจากเพื่อนมนุษย์ เขาย่อมรู้สึกมีกำลังใจ เกิดความอบอุ่นและซาบซึ้งในคุณธรรม สิ่งเหล่านี้ย่อมช่วยให้เขามีพลังจะผ่านพ้นวิกฤตในชีวิตได้

เมตตาและกรุณานั้นคืออะไร หากไม่ใช่สารัตถะของศาสนา วัดย่อมไร้ความหมายหากไม่สามารถเปล่งประกายแห่งการุณยธรรมให้ผู้คนสัมผัสได้ พระไตรปิฎกย่อมไร้ประโยชน์หากเป็นเพียงแคตัวอักษร แต่ไม่สามารถบันดาลใจให้ผู้คนมีความมั่นคงในธรรม หรือมีศรัทธาในคุณงามความดีได้ โดยอาศัยเงินที่รวบรวมได้ เตโชเง็นได้ช่วยให้ผู้คนเป็นอันมากไม่เพียงรอดชีวิต หากยังได้สัมผัสกับอานุภาพของเมตตา และมีศรัทธาในความดี การกระทำดังกล่าวนี้มี

คุณค่าไม่ต่างจากการเผยแพร่ธรรมแก่ผู้คน ด้วยเหตุนี้จึงสมควรแล้วที่ผู้คนเปรียบเทียบการกระทำดังกล่าวว่าเสมอเหมือนการพิมพ์พระไตรปิฎก

สาระของพุทธศาสนาที่แท้นั้นมิใช่วัดวาอารามหรือแม้แต่พระไตรปิฎก แต่คือธรรมะที่สถิตกลางใจและชี้นำกำกับวิถีชีวิตของเรา แน่แน่นอนชาวพุทธทุกคนมีหน้าที่รักษาวัดและพระไตรปิฎกเอาไว้ แต่ก็ต้องไม่ลืมรักษาธรรมะในใจไว้ให้มั่นคง โดยมีกรุณาและปัญญาเป็นพื้นฐาน ทั้งนี้ พึงตระหนักว่าแม้รักษาวัดหรือพระไตรปิฎกไว้ได้ แต่ก็ไม่ใช่การรักษาพุทธศาสนา หากในใจนั้นเต็มไปด้วยความโกรธ เกลียด และพยาบาท

ในปัจจุบันชาวพุทธทั้งหลายกำลังเผชิญกับบททดสอบที่สำคัญในสามจังหวัดภาคใต้ สวัสดิภาพในชีวิตของพระสงฆ์จำนวนไม่น้อยกำลังอยู่ในอันตราย วัดวาอารามจำนวนมากกำลังเสี่ยงต่อภัยคุกคามจากคนจำนวนหนึ่งซึ่งต้องการยั่วยุให้ผู้คนพลัดตกในกับดักที่วางล่อไว้ ในยามนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ชาวพุทธจะต้องตระหนักว่า แม้พระจะถูกปองร้าย วัดจะถูกเผา แต่อย่าให้ใจของเราถูกเผาผลาญด้วยความโกรธเกลียดและพยาบาท หากจะตอบโต้ก็พึงกระทำด้วยสันติวิธี

พุทธศาสนาจะไม่มีวันถูกทำลาย หากจิตใจของชาวพุทธยังมีธรรมะเป็นเครื่องกำกับ เพราะนั่นคือที่มั่นสำคัญที่สุดของพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นหากรักพุทธศาสนา ก็ต้องเพียรรักษาใจให้มั่นคงในธรรม มีเมตตา พร้อมจะให้อภัย และมีสติเตือนใจไม่ให้ลุแก่อหิวทะเยอทะยาน มีปัญญาตระหนักชัดว่าดาต้อดา ฟันต่อฟัน ไม่ใช่คำตอบ มีแต่สันติวิธีเท่านั้นที่จะนำไปสู่สันติสุขอย่างแท้จริง